

โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน *

STRUCTURAL EQUATION MODEL OF ACADEMIC LEADERSHIP OF
SCHOOL ADMINISTRATORS THAT INFLUENCES THE ACTIVE
LEARNING MANAGEMENT OF TEACHERS IN EDUCATIONAL
INSTITUTIONS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION
COMMISSION

ยศกฤต ใจสะอาด¹ และ ทิพนาศ เสวตวรโชติ²

Yodsakrit Jaisa-Art¹ and Tippamas Sawetvorrachot²

¹⁻²หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻²Doctor of Education Program in Educational Administration, Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: yodsakrit@mns.ac.th

วันที่รับบทความ : 14 พฤษภาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 19 พฤษภาคม 2568;

วันตอบรับบทความ : 21 พฤษภาคม 2568

Received 14 May 2025; Revised 19 May 2025; Accepted 21 May 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา

Citation:

* ยศกฤต ใจสะอาด และ ทิพนาศ เสวตวรโชติ. (2568). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(3), 674-691.

Yodsakrit Jaisa-Art and Tippamas Sawetvorrachot. (2025). Structural Equation Model Of Academic Leadership Of School Administrators That Influences The Active Learning Management Of Teachers In Educational Institutions Under The Office Of The Basic Education Commission. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(3), 674-691.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

2) ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา และ

3) ศึกษาเส้นทางอิทธิพลของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1,040 คน การได้มาของกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงยืนยัน (CFA) และตรวจสอบความสอดคล้องตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก 20 องค์ประกอบย่อย 70 ตัวบ่งชี้ พบว่าทุกองค์ประกอบผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่า Chi-square = 14.051, df = 15, p-value = 0.552, χ^2/df = 0.999, GFI = 0.973, AGFI = 0.898, RMR = 0.002, RMSEA = 0.00

3. ผลการศึกษาเส้นทางอิทธิพลของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 1.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยสัดส่วนของความเชื่อมั่นได้ของโมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร้อยละ 100

คำสำคัญ: โมเดลสมการโครงสร้าง, ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา, การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

Abstract

This research aimed to 1) Study the components of academic leadership of school administrators that influence teachers' active learning management in educational institutions; 2) Examining the consistency of the structural equation model of academic leadership of school administrators

that influences teachers' active learning management in schools and 3) Study the influence path of academic leadership of school administrators that influence teachers' active learning management in educational institutions. The sample group used in the research was 1,040 school administrators under the Office of the Basic Education Commission. The sample group was obtained by using a multi-stage random sampling method. Confirmatory data analysis (CFA) was performed and the consistency of the theory with the empirical data was examined. The research results found that:

1) The results of the study of the components of academic leadership of school administrators that influence teachers' active learning management in schools consisted of 6 main components, 20 sub-components, and 70 indicators. It was found that all components passed the specified criteria.

2) The results of the examination of the consistency of the structural equation model of academic leadership of school administrators that influences. The active learning management of teachers in schools under the office of the basic education commission. That was developed were consistent with the empirical data with a chi-square value = 14.051, $df = 15$, $p\text{-value} = 0.552$, $\chi^2/df = 0.999$, $GFI = 0.973$, $AGFI = 0.898$, $RMR = 0.002$, $RMSEA = 0.00$

3) The study results of the influence path of academic leadership of school administrators on teachers' active learning management in the school showed an influence size of 1.00, which was statistically significant at the .001 level. The proportion of reliability of the structural equation model of academic leadership of school administrators. That influences the active learning management of teachers in schools under the office of the basic education commission is 100 percent.

Keywords: Structural equation model, Academic leadership of school administrators, Proactive learning management of teachers

บทนำ

การศึกษาเป็นกำลังอำนาจที่สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองให้รุ่งเรือง เพราะการศึกษาช่วยพัฒนาคน คนพัฒนาชาติ หลาย ๆ ประเทศทั่วโลกได้เห็นถึงความสำคัญ ทางด้านการศึกษาโดยจัดให้เป็นปัจจัยพื้นฐานกับคนทุกคนอย่างทั่วถึงโดยใช้กลยุทธ์ต่างๆ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองเข้มแข็งกลายเป็นกำลังหลักในการพัฒนาบ้านเมือง กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่กำกับดูแลการศึกษาของชาติตามแผน ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (ปี พ.ศ. 2561-2580) มุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้เป็นกำลังคนที่ เข้มแข็งในการพัฒนาประเทศ (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวง ศึกษาธิการ, 2560) ผู้บริหารสถานศึกษาย่อมมีบทบาทสำคัญที่สุดในสถานศึกษาที่สามารถ ปฏิรูปการเรียนรู้ สนับสนุน ส่งเสริมครูให้มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยใช้กลวิธีจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเกิดความสนใจ ตามความถนัดและสนองความแตกต่าง โดยมุ่งสู่สมรรถนะทักษะการคิดขั้นสูง คิดอย่างเหตุผล คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณนำไปจัดการและประยุกต์ให้ผู้เรียนค้นพบเป้าหมายของ ชีวิตที่สำเร็จ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564 : 2)

จากการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาสะท้อนถึงคุณภาพผู้เรียนยังไม่เป็นที่น่า พอใจ ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษามีประสิทธิภาพลดลง (สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา, 2563 : 33-34) ซึ่งสอดคล้องกับพิกเลย์และสมิท (Perkey and Smith 1993 : 114) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีภาวะผู้นำทางวิชาการและทักษะ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สำเร็จ มีความรอบรู้ทางวิชาการเป็นอย่างดี และหากผู้บริหาร สถานศึกษาไม่ได้แสดงออกถึงบทบาทและภาวะผู้นำทางวิชาการของตนอย่างเหมาะสมแล้ว นั้น ผลความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการก็จะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยาก สอดคล้อง กับ ฮาลิเนียและมุฟี่ (Hallinger and Murphy, 1985) ได้กล่าวว่า บทบาทภาวะผู้นำของ ผู้บริหารสถานศึกษาเน้นงานวิชาการในด้านการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานของครู ผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำทางวิชาการสูงจึงจะทำให้สถานศึกษาบรรลุสำเร็จตามเป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับจตุรงค์ ธนะสีสังกูร (2563 : 38) ได้กล่าวว่า การ บริหารงานวิชาการมีความสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและให้ได้ มาตรฐานตามจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาและการบริหารงานวิชาการยังเป็นเครื่องชี้วัด ความสำเร็จในการบริหารงาน ส่งเสริม สนับสนุนให้มีความสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

ในสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายสำเร็จตามหลักสูตร ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ภาวะผู้นำทางวิชาการในตัวของผู้บริหารที่มีอิทธิพลในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษาที่สำเร็จ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางบริหารจัดการศึกษาที่ถูกทิศทาง อีกทั้งเพื่อเป็นการยืนยันตามสมมติฐานโมเดลต้นแบบให้กับผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการเรียนรู้ยุคปฏิรูปการศึกษาตามนโยบายการศึกษาที่มีคุณภาพและเกิดประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารายละเอียดประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อศึกษาเส้นทางอิทธิพลของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ทบทวนวรรณกรรม

โมเดลสมการโครงสร้าง

คำว่า โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) เป็นวิธีทางสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบและวัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สังเกตได้ (Observed Variables) กับตัวแปรแฝง (Latent Variables) หรือวัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตั้งแต่สองตัวขึ้นไป การวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลและค่าสหสัมพันธ์กับข้อมูลได้อิงประกอบยืนยันโมเดลเป็นเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับนงลักษณ์ วิรัชชัย (2542 : 40)

ไรท์ (Wright, 1934) ได้กล่าวว่า เทคนิควิธีวิเคราะห์เส้นทางว่าเป็นวิธีการยืนยันความสอดคล้องกลมกลืนข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งสามารถวัดได้จากค่าสหสัมพันธ์กับข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งได้ความรู้จากทฤษฎีเชิงเหตุผลเพื่อการอธิบายในเชิงสถิติ

บุญชม ศรีสะอาด (2560 : 131) ได้กล่าวว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามเงื่อนไขเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เพื่อหาข้อสรุปการแสดงผลถึงพฤติกรรมของผู้บริหารในการบริหารจัดการงานวิชาการ การยืนยัน (CFA) ว่าโมเดลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สรุปว่า โมเดลสมการโครงสร้างเป็นการสร้างขึ้นของแนวคิดของนักวิชาการหรืองานวิจัยต่าง ๆ เพื่อนำมาสร้างโมเดลความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องทำให้เกิดความเข้าใจที่ยืนยันได้ว่า โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์สอดคล้องกับข้อมูลของโมเดลที่สร้างขึ้นเป็นเชิงประจักษ์

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

คำว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา คือ คุณลักษณะของผู้นำที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการแสดงออกถึงพฤติกรรมในการบริหารจัดการด้านวิชาการในโรงเรียน โดยการกระตุ้นส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาอันเกิดผลดีต่อการสอนของครูทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นซึ่งเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับปิยพร บุญใบ (2563)

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเป็นภาระงานที่ต้องร่วมกันจัดการให้มีการดำเนินการให้คำปรึกษา แนะนำและสื่อประสานให้ครูทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพเพราะการบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับเศรษฐพงศ์ นันฉวีวงศ์ (2563)

ฮาลิเนียและมูฟี่ (Hallinger & Murphy, 1985) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูผู้สอนต้องมีความเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการสูงจึงจะทำให้การบริหารสถานศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด พฤติกรรมความเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ การกำหนดภารกิจของโรงเรียน (Framing school goals) การจัดการด้านการเรียนการสอน (Managing the instructional program) การสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน (Promote school climate)

เดวิสและโทมัส (Davis and Thomas, 1989 : 21) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการมีบทบาทสำคัญต่อผู้บริหารสถานศึกษาที่จะเน้นกิจกรรมในด้านการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานในห้องเรียนของครู

สรุปว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย การกำหนด วิสัยทัศน์ทางวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรและการสอน การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี การนิเทศการสอนของครู การพัฒนาวิชาชีพครู โดยมีพลังอำนาจในการจูงใจครูในการบริหารจัดการสอนของครูในชั้นเรียน พัฒนา ปรับปรุงและจัดกิจกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

คำว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จากทฤษฎีการเรียนรู้ของเบนจามิน บลูมและคณะ (Bloom et al, 1956) การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นลักษณะการจัดกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบและยังเป็นวิธีการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นบทบาทในการดำเนินกิจกรรมทางวิชาการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านพุทธิพิสัย 2) ด้านทักษะพิสัย และ 3) ด้านจิตพิสัย

บอนเวลล์ (Bonwell, 1991) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้หรือ Active Learning design เป็นกิจกรรมที่ประกอบด้วย การออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล มีความสำคัญในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษาเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนพฤติกรรมของผู้บริหารที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นคุณค่าของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษาที่ส่งเสริมให้บรรลุผลสำเร็จ

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ผู้เรียนมีความตื่นตัว สืบค้นข้อมูลด้วยตนเอง ศึกษา จัดกระทำข้อมูล และสร้างความเข้าใจในข้อมูลนั้น ๆ เพื่อให้สิ่งที่เรารู้รู้นั้นอันจะส่งผลให้สามารถนำความรู้ที่ไปใช้ประโยชน์ได้ ดังนั้นกระบวนการสร้างความเข้าใจด้วยตนเองจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่ตื่นตัวทั้งทางกายสติปัญญา สังคม และอารมณ์ สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563 : 18)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูที่สะท้อนการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสูงขึ้นโดยเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้จริงจะต้องมีการวางแผนการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล สอดคล้องกับกวิสรา อับดุลลาติฟ (2564)

สรุปว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นลักษณะความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมการวางแผนการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล ทำให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีทักษะการคิดขั้นสูง คือ การคิดวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา การประเมินค่า การตัดสินใจ และการคิดสร้างสรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 29,312 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา โดยใช้กฎอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างต่อจำนวนพารามิเตอร์ 20 : 1 (Hair, J. et al, 2010) โดยใช้วิธีการสุ่มหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1,040 คน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 47)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การตรวจสอบเครื่องมือ วิเคราะห์ ความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาค่าความสอดคล้อง (Item – Objective Congruence : IOC)

2.2 การวิเคราะห์ความเที่ยงหรือความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับครูผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 50 คน เพื่อตรวจคุณภาพค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -coefficient) ของ Cronbach (Burns & Grove, 1997 : 42-50) พบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach เท่ากับ 0.966 ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา มีค่ามากกว่า 0.70 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 99)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ส่งตอบแบบสอบถามถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ และขอความอนุเคราะห์ให้ตอบกลับภายใน 3 สัปดาห์

3.2 ตรวจสอบและคัดแยกแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อนำแบบสอบถามที่ได้รับไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป และหากพบว่าผู้บริหารสถานศึกษายังไม่ส่งแบบสอบถามคืนตามกำหนด ผู้วิจัยขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจนได้รับจำนวนแบบสอบถามครบ คือ ร้อยละ 100 ของแบบสอบถามทั้งหมด

3.3 นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ 1,040 ฉบับ มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อทำการวิเคราะห์ทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$), ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (CV) โดยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับหรือมากกว่า 3 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (CV) โดยใช้เกณฑ์เท่ากับหรือน้อยกว่า 20%

4.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) และวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (path analysis) วิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่า KMO ต้องมากกว่า 50, ค่าไค-สแควร์ (Chi-square) มีค่าต่ำมาก หรือยิ่งเข้าใกล้ศูนย์มากเท่าไร แสดงว่าข้อมูลโมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ระดับการยอมรับ, ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI), ดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแล้ว (AGFI) มีค่าตั้งแต่ 0.90 - 1.00, ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) ซึ่งถ้าค่า RMSEA ต่ำกว่า 0.05 แสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ถ้าค่าไค-สแควร์ (χ^2) คือ ไม่มี นัย สำคัญ ทางสถิติ หรือ ค่า P-Value มากกว่า 0.05 แสดงว่าสอดคล้องและกลมกลืน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก 20 องค์ประกอบย่อย จากตัวแปรสังเกตได้ 70 ตัวบ่งชี้ โดยองค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นนี้ แสดงในรูปเป็นโมเดลได้ ดังภาพที่ 1

องค์ประกอบ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิง ยืนยันอันดับสอง	เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ			สัมประสิทธิ์การ พหุคูณ (R ²)	ความตรงเชิง โครงสร้าง (pc)	ความเชื่อถือได้ (pv)
	λ	SE	t			
การสื่อสารวิสัยทัศน์ (visT2)	0.53	0.082	10.09***	0.28	0.96	0.86
การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ (visT3)	0.63	0.104	9.87***	0.39		
2) องค์ประกอบย่อยการพัฒนาหลักสูตรและการสอน (CU)					0.96	0.86
จุดมุ่งหมายหลักสูตร (cuT1)	0.68	0.067	14.76***	0.46		
การออกแบบหลักสูตร (cuT2)	0.67	0.068	14.76***	0.45		
การนำหลักสูตรไปใช้ (cuT3)	0.59	0.062	13.92***	0.36		
การประเมินหลักสูตร (cuT4)	0.54	0.064	12.67***	0.29		
3) องค์ประกอบย่อยการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ (ca)					0.97	0.86
การจัดสภาพแวดล้อมที่ดี (caT1)	0.67	0.077	13.70***	0.45		
การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (caT2)	0.68	0.069	13.70***	0.46		
การสร้างแรงจูงใจ (caT3)	0.66	0.069	13.74***	0.43		
4) การนิเทศการสอนของครู					0.95	0.87
กระบวนการนิเทศ (esT1)	0.76	0.090	14.33***	0.58		
การประเมินผลการเรียนรู้ (esT2)	0.62	0.054	14.33***	0.39		
การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (esT3)	0.67	0.060	14.48***	0.45		
5) องค์ประกอบย่อยการพัฒนาวิชาชีพครู (PD)					0.96	0.90
การพัฒนาตนเอง (pdT1)	0.75	0.069	16.00***	0.57		
จิตวิญญาณความเป็นครู (pdT2)	0.70	0.056	16.00***	0.48		
การบริหารจัดการชั้นเรียน (pdT3)	0.67	0.054	15.93***	0.45		
6) องค์ประกอบย่อยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู (AL)					0.97	0.90
การวางแผนการเรียนรู้ (alT1)	0.62	0.056	17.55***	0.38		
การออกแบบการเรียนรู้ (alT2)	0.65	0.058	17.55***	0.42		
การจัดการเรียนรู้ (alT3)	0.88	0.069	20.88***	0.78		
การวัดและประเมินผล (alT4)	0.85	0.067	20.45***	0.72		

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาองค์ประกอบเชิงยืนยันทั้ง 6 องค์ประกอบของโมเดล
สมการโครงสร้าง พบว่า เมื่อพิจารณาค่าความเชื่อถือได้ของตัวแปร (pv) 0.94-0.97 และ

การตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนโมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ
ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษากับข้อมูล
เชิงประจักษ์ตามเกณฑ์การพิจารณาการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity พบว่า
โมเดลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 2

3. ผลการศึกษาเส้นทางอิทธิพลของโมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ
ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าตัวแปรที่มีอิทธิพลของโมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ
ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา

ตัวแปรตาม	R ²	อิทธิพล	ตัวแปรสาเหตุ											
			VIS			CU			ES			PD		
			β	SE	t	β	SE	t	β	SE	t	β	SE	t
CU	0.97	DE	0.99***	0.18	5.74									
		IE												
		TE	0.99***											
CA	0.93	DE							0.48***	0.92	0.56	0.49***	0.92	0.568
		IE				0.48***	0.92	0.56	0.49***	0.92	0.56			
		TE				0.48***			0.97***			0.49***		
ES	0.97	DE				0.99***	0.11	9.12						
		IE	0.99***	0.06	16.85									
		TE	0.99***			0.99***								
PD	0.94	DE							0.97***	0.09	10.29			
		IE												
		TE							0.97***					
AL	1.00	DE							0.37***	1.34	0.289			
		IE				0.97***	0.05	17.22	0.64***	1.29	0.48			
		TE				0.97***			1.00***					

*** p-value $\leq .001$

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 พบว่า ตัวแปรของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับตัวแปรผลอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงว่าโมเดลนี้มีความสมบูรณ์สูงมาก มีสัดส่วนความเชื่อถือได้ร้อยละ 100

อภิปรายผล

1. องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ทางวิชาการ มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์ การสื่อสารวิสัยทัศน์ การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ 2) การพัฒนาหลักสูตรและการสอน มี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ จุดมุ่งหมายหลักสูตร การออกแบบหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินหลักสูตร 3) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมที่ดี การเน้นผู้เรียนที่สำคัญ การสร้างแรงจูงใจ 4) การนิเทศการสอนของครู มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ กระบวนการนิเทศ การประเมินผลการเรียนรู้ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 5) การพัฒนาวิชาชีพครู มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การพัฒนาครู จิตวิญญาณความ

เป็นครู การบริหารจัดการชั้นเรียน และ 6) การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู มี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การวางแผนการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของเบนจามิน บลูมและคณะ (Bloom et al, 1956) สะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมหรือการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำทางวิชาการผู้บริหารมีมุมมองที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานสถานศึกษาโดยเฉพาะทางด้านวิชาการซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่สุด มีหลักการบริหารสถานศึกษา เข้าใจความรู้สึกรู้สีกของผู้ตามเกิดการร่วมมือกันปฏิบัติตามจนบรรลุเป้าหมายได้ สอดคล้องกับปิยพร บุญใบ (2563)

2. การยืนยันองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา ประกอบด้วย

องค์ประกอบหลักที่ 1 การกำหนดวิสัยทัศน์ทางวิชาการ พบว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้สอดคล้องกับครูก (Krug, 1992 : 53) ได้กล่าวว่า การกำหนดพันธกิจมีงานวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของโรงเรียนชี้ให้เห็นว่าการมีเป้าหมายที่ชัดเจนแล้วจำเป็นจะต้องสื่อสารให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้าใจด้วยการทำกรอบเป้าหมายวัตถุประสงค์ และพันธกิจที่วางไว้

องค์ประกอบหลักที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรและการสอนพบว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้สอดคล้องกับฮาลิงเจอร์และมุฟี่ (Hallinger & Murphy, 1985) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารควรวิเคราะห์ระบบการบริหารงานวิชาการ เพื่อนำมาออกแบบหลักสูตรตามองค์ประกอบของหลักสูตรและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรก่อนนำไปใช้จริงและในการสร้างหลักสูตรได้กำหนด

องค์ประกอบหลักที่ 3 การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้สอดคล้องกับครูก (Krug, 1992 : 53) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารควรจัดการบรรยากาศของโรงเรียนเป็นบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและเป็นระเบียบ การจัดกิจกรรมที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญและมีการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครูอีกด้วย

องค์ประกอบหลักที่ 4 การนิเทศการสอนของครู มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้สอดคล้องกับกริกแมน (Glickman, 2007) ได้กล่าวว่า การนิเทศการสอนของครูผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือครูในการอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

องค์ประกอบหลักที่ 5 การพัฒนาวิชาชีพครู มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้สอดคล้องกับที่ มณีรัตน์, 2565 : 319) องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาครูและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียนครู และแนวคิดของแมคอีวาน (McEwan, 1998) ได้กล่าวว่า ระบบแผนงานวิชาการของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จครูจะมีการพัฒนาตนเองในด้านการพัฒนาหลักสูตรและแสดงบทบาทในการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

องค์ประกอบหลักที่ 6 การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยตัวแปรผลที่มีอิทธิพลค่าน้ำหนักองค์ประกอบผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563 : 18) และสอดคล้องกับงานวิจัยของเชษฐชาย วรณ ประพันธ์ (2564) เรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา โรงเรียนลำพระเพลิงพิทยาคม ผลการวิจัย พบว่าด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุกจะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการวัดและประเมินผลว่าการวัดผลและประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาของหลักสูตรจะเป็นส่วนที่นำไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้

3. ผลการศึกษาเส้นทางอิทธิพลหรือเส้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของโมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยตัวแปรที่มีสัดส่วนที่เชื่อถือได้สูงมาก มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สอดคล้องกับบอนเวลล์ (Bonwell, 1991) และสอดคล้องกับงานวิจัยของปริญวีร์ อวยชัย สวัสดิ์ (2561) เรื่อง โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำพลังบวกของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้อธิบายถึงความเชื่อมั่นของปัจจัยเชิงสาเหตุภาวะผู้นำพลังบวกของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร้อยละ 68

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลอย่างมากต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา โดยระดับการแสดงออกของภาวะผู้นำทางวิชาการในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ทางวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรและการ

สอน การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ การนิเทศการสอน และการพัฒนาวิชาชีพครู ล้วนอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับระดับของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูที่ประกอบด้วยการวางแผน ออกแบบ จัดการเรียนรู้ และการประเมินผล ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นกัน โมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โมเดลมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้พัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับการจัดการเรียนรู้ของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษาให้ได้รับพัฒนาตนเองหรือแสดงบทบาทของภาวะผู้นำทางวิชาการมากขึ้นจนบรรลุผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษาได้พัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นไปใช้ในสถานศึกษาสามารถนำไปใช้จริงในการพัฒนากลยุทธ์ในการวางแผนได้ตรงประเด็นตามมาตรฐานของการศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำวิจัยนี้ไปใช้พัฒนารูปแบบเพื่อสร้างภาวะทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามบริบทของแต่ละสถานศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษาควรมีการวิจัยเปรียบเทียบความเหมือน และความแตกต่างระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอนที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *นโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 - 2565*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กวิสรา อับดุลลาตีฟ. (2564). *การเสริมแอปพลิเคชันการเรียนการสอนเชิงรุก สำหรับภูเก็ลคลาสรูม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านสมรรถนะหลักของนักศึกษาอาชีวศึกษา*. กรณีศึกษาวิทยาลัย การอาชีพปัตตานี. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- จตุรงค์ ธนะสีสังกูร. (2563). *ภาวะผู้นำทางวิชาการและการพัฒนาหลักสูตร*. นครราชสีมา: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

- เชษฐชาย วรรณประพันธ์. (2564). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษสถานศึกษาลำพระเพลิงพิทยาคม. กรุงเทพฯ: สำนักงานเว็บไซต์ครูบ้านนอกดอทคอม
- นที มณีรัตน์. (2565). ประสิทธิภาพโรงเรียน *School Effectiveness*. วารสารการบริหารนิเทศบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, ปีที่ 1. 313 – 334
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *สถิติชวนใช้*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น
- ปิยพร บุญใบ. (2563). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา สกลนคร เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ ค.ม.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บุญยวีร์ อวยชัยสวัสดิ์.(2561). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำล้งบวกของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย*, 6 (2), 72.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการพ.ศ. 2563-2565*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก*. นนทบุรี: เซ็นจูร์.
- Bloom, Bs. (1956). *A taxonomy of educational objectives: Handbook I The cognitive domain*. Longman, Green Co. New York.
- Bonwell, C. C. & Eison, J. A. (1991). *Active Learning: Creating excitement in the classroom*. Washington Dc: The Washington university.
- Davis, K. I., and Thomas, P. I. (1989). *Human characteristic and school learning*. New York: Mc Graw Hill.
- Glickman. (2007). *Supervision of Instruction : A developmental approach*. (5th Ed). Boston : Allyn and Bacon
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J. & Anderson, R.E. (2010). *Multivariate data analysis*. (7th ed). Pearson : New York.

- Hallinger and Murphy, J. (1985). Assessing the instructional management behavior of principal. *The elementary school journal*, 86(2), 221-224.
- Perkey, S.C., And Smith, M.S. (January 1993). Effective schools : A review. *elementary school journal*, 83(4), 221.
- Krung S. (1992). *Developing social skills*. New York: University of L. Illinois.
- Wright, S. (1934). The method of path coefficients. *In annals of mathematical statistics*, V.5, 161-215